

„Papa, sikerült!”

Ma már szinte hihetetlen történetké a komáromi Magyar Területi Színház hőskorából

MIKLÓSI PÉTER

Színházról másképpen – T. Lőrincz Margit ezzel a címmel írta meg 2013-ban megjelent, nem túl vastkos, ám fontos kötetben az egykori MATESZ – a mai Komáromi Jókai Színház – 1952 őszi toborzott társulata hőskorának történetét.

Komáromi játékszíntünk (mert ő sem titkolja, elárulhatom: 82 éves) örökös tagja a társulatalapítás legelső napjától máig tartó sok évtizedes pályája során – menne ő mostanában is gyakrabban játszani, ha lenne, aki gyakrabban játszani, ha lenne, aki (fő)szereppel gondol rá! – rengeteg tanulságot, színháztörténeti tapasztalatot, élményt halmozott föl. Elsősorban művészileg. Illetve a második világháború utáni hazai magyar hivatásos színjátszás közössége erősítő küldetését is tekintve. E részben személyes, részben társadalmi princípiumok mellett ott voltak a hétköznapiak: az egykor természetes és népszerű tájolások élményei, a szállások és „öltözők” hangulata, a színpadon történt egyszer derűs, másszor már hihetetlennek tűnő sztorijai. Szilveszter lévén az utóbbiakról társalogtunk. Tegeződve, amire még a hatvanas évek derekán megittuk a portul

**Napjainkban inkább csak mo-
solyogok, vagy ma is bámulom
gondoloz vissza a múlt század de-
rekán „természetes” helyzetekre?**

Akkoriban is többnyire mosolyogtam, mert kedvvel végeztem a színházban rám osztott munkáit. Most pedig, évtizedek távolabbi pláne-
teledés után gondoltam, hogy akkoriban

T. Lőrincz Margit

ült a hároméves kislányával, aki a legfeszültebb pillanatban hangosan bevallotta, hogy őneki bizony „kákányi kő”. Hiába csitították, a helyzet a nagyon kell irányába fokozódott. Zavarában az asszony fogta a gyereket, és más szabad út nem lévén, a színpadon át kikísérte a templomba. A nézőtérben lázban élt a kislány. Kiszáradt kopitánnyal visszazökkentünk a jelenetünkbe, amikor a mama és kislánya újra a színpadon keresztül igyekezett lejutni a széksorok közé; de a lányka még a színpadról meppillantotta az eddigre még soha nem látott színházi

a színpad pedig távolabb onnan. Gyurkovics Mihály koldust játszott, és csak a harmadik felvonásban volt jelenete. Amikor már szükséges volt, az élethű koldusnak öltözve elindult a színpad felé. A rendezőség azonban barátságtalanul az útját állta, hogy ott bizony nem fog kéregetni, csak ha nem tűnik el azonnal, rendőrt hívnak. Ha szilveszterre nem sejtjük ki a pácból, akkor a kis lány rendőrkézzre került „koldus” miatt félbeszakad az előadás.

**Öltöztetőnként az édesanyád is
színházi dolgot volt, akiből a te
színházi szerepedet is megkaptad.**

kínjában szebbnél szebb bókokkal illetve kolléganőjét, aki végül rádöbben a helyzet fonákságára, és kiségitte őt: „Ó, hát ezt a sok szépet mind rólam, Kláriról mondta? Igazán jólesett.”

**Megtörtént, hogy olykor kíno-
san érezted magad a színpadon?**

Igen, például az egyik beugrás közben. Mert ha hosszú szünet csönd van, a beugró színész azt hiszi, ő packázta el a jelenetet. Egyszer Ferenczy Anna helyett én játszottam a Szilveszterben. A szünetben megláttam a portáshoz, és a szobaasszonyt ke-
restem. A portás szétárta a karját, és csak azt válaszolta: „A szoba-
asszony most nem ér rá. Tefelkiadt
már a vendégnek”. De a portás nem

leszakadt velünk az ágy. A nézőtér
feldoklott a nevetéstől, az újakez-
désig a függőnyt is be kellett húzni.
Eszendőkkel később, amikor már
mindketten nyugdíjban voltunk, az
utcán összefutottam Bugár Gazsi-
val, aki derűsen és jó hangosan oda-
szólt: „Margó, emlékszel, amikor
leszakadt alattunk az ágy?!” Az em-
berek csak bámultak, hogy miért a
nyílt utcán beszéljük meg „privát
kalandunkat”, amelynek valós szín-
padi titkára csak mi emlékeztünk.

**Akad még ennél is abszurdabb
hőskori emlékéd?**

Talán a legabszurdabbat fogom
felidézni. Oroszkán egy vígjátékot
játszottunk, amelyen a közönség
mindig önfeledten derült és beletap-
solt az előadásba. Ezúttal azonban
még tizenöt perc után is néma csönd
volt a nézőtérben. Szenvedtünk a
színpadon, nem értettük, mi történ-
hetett, mit rontottunk el? A szünet-
ben megkérdeztük Nagy Lászlót, a
szervezőtitkárunkat, miért nem rea-
gál a közönség? Ő irulva-pirulva be-
vallotta, hogy erre az előadásra, jobb
megoldás híján, a süketnémák inté-
zetéből szervezett publikumot.

**Nyilván bőven voltak elszállá-
solási vagy öltözői sztorik is.**

Egyszer Ipolyságon játszottunk,
ahol nem volt valami fényes a hotel.
Amikor megérkeztünk, kiderült,
hogy Lengyel Ferenc ágyában az
előző vendég után elfelejtettek
ágyneműt cserélni. Feri leballagott a
portáshoz, és a szobaasszonyt ke-
restem. A portás szétárta a karját, és
csak azt válaszolta: „A szoba-
asszony most nem ér rá. Tefelkiadt
már a vendégnek”. De a portás nem

(Somogyi Tibor felvétele)

Napjainkban inkább csak mosolyogsz, vagy ma is örömmel gondolsz vissza a múlt század derekán „természetes” helyzetekre?

Akkoriban is többnyire mosolyogtam, mert kedvvel végeztem a színházban rám osztott munkát. Most pedig, évtizedek távolából pláne jókedvűen gondolok arra, ami már azokban az időkben is megmosolyogtató volt. Mert megestek ugyan szomorú, mások gonoszága okozta, nehezen felejtendő dolgok is, de azokon túltettem magam. Igyekszem inkább csak a szépre emlékezni.

Meg a humorosra. Életed első premijerjén, a MATESZ tűzkezeségét jelentő bemutató, 1953. február 1-jén, két jelenet között leszakadt a függöny.

Abban a szituációban nem volt nevezhetnénk, én még maig sem tudom eldönteni, hogy ez a malőr végül is jó vagy rossz ömen volt-e.

Milyen emlék fűz pályafutásod első főszerepéhez?

Mariánát játszottam Molière Fösvény című darabjában. Szepsiben vendégszerepeltünk, ahol az előadás végén egy névre szóló levéllel jókora virágkosarat kaptam az öltözőbe. Társulatunk legidősebb színésznője, H. Budai Mária kikapta a kosárból a borítékot és odahajította nekem, a gyönyörű virágokat pedig fölkapta, mondván, a levél engem, a virágkosár itt őt illeti, hiszen én még csak taknyos pályakezdő vagyok.

Melyik az a sztori, amelyet szinte minden társaságban elmondasz?

Az Aranyembert játszottuk Busán, a mozi terem szűk színpadán. A nézőtér zsúfolásig megtelt, még a falak mentén is sűrűn álltak. Kanizsa kapitányt Tóth László alakította, én pedig a menyasszonyát játszottam. Az első sorokban egy házaspár

vén, a színpadon át kikísérte a tereméből. A nézőtérén lassan elült a kuncogás, Kanizsa kapitánnyal visszazökkentünk a jelenetünkbe, amikor a mama és kislánya újra a színpadon keresztül igyekezett lejutni a széksorok közé; de a lányka még a színpadról megpillantotta az édesapját, a örömmel odakiáltott neki: „Papa, sikerült!”

Az országot járó MATESZ jobbjára elaggott autóbuszokon utazott. Nyilván olyasmi is előfordult, hogy a megszokottnál még zűrösebb körülmények között sikerült eljutni egy-egy előadás helyszínére.

Nem is egyszer. Például a legkevesebb télben 20-25 kilométerrel az úti célunk előtt bedöglött az autóbuszunk. Hamarjában a legközelebbi szövetkezetben kértünk segítséget. Szolgáltatások voltak, a bökkenő csak annyi volt, hogy kanizsa tejet szállító kisebb teherkocsit tudtak fölajánlani. Annak platóját viszont úgy fél centi vastagon a reggeli tejszállítás közben kilocsant, csontkeményre fagyott tej borította. Akár egy műjéggpályán csúszkálva, csak egymásba kapaszkodva tettük meg az út hátralévő részét. De előfordult az is, hogy már Komáromból egy kiszuperált kenyérszállító kocsiban, oda berakott székeken ülve indultunk el. Egyedül Siposs Ernő volt annyira leleményes, hogy egy fotelt tett a raktér közepére magának. Ő fejedelmien utazott, mi meg apródokként ültünk körülötte a minden kanyarban kibilllenő székeken. Friss levegőt csak „kegyelemből” kaptunk, ha a sofőr megállt és kinyitotta a feszesen záró hátsó szárnyas ajtókat.

Színháztörténeti források szerint nyaranta számtalanszor léptek fel szabadtéri színpadokon.

Egy ilyen alkalommal az öltözőink a helyi iskola épületében voltak,

hogy ott bizony nem fog kéregetni, és ha nem tűnik el azonnal, rendőrt hívnak. Ha színésztársai nem segítik ki a pácból, akkor a kis híján rendőrökzre került „koldus” miatt félbeszakad az előadás.

Öltöztetőnként az édesanyád is színházi dolgozó volt; abban a reményben, hogy vigyázhat rád mint fiatalka színésznőre. Ami „sikerült” is, hiszen Tarics János személyében a társulatban találtál férjet magadnak. Vele jó párszor álltál színpadon.

Például A tanítónőben és a Dó-diban, hogy csak két színdarabot említsék. Bródy Sándor színművében a címszerepet játszottam, Tarics János pedig a tisztelendő urat, aki meg akarta környékezni Flórát. Ehhez még a padokra is fölugrott, hogy gyorsabban végigfusson felém a tantermen. Egy óvatlan pillanatban azonban megbotlott a papi reverendában és elhasalt. A komoly pillanatból így lett vígjátéki derű. A Dávid Teréz írta Dó-diban a darab eléggé sokat veszekedő házaspárját alakítottuk. Egy ilyen konfliktusban a férjnek pofon kellett vágnia kikapós feleségét. Komárom akkoriban még békés kisváros volt, az egyik előadás másnapján azt hallottam, hogy Taricsék alighanem válnak, mert János már megpofozta az asszonyt...

Minden színész réme az úgynevezett ablak, amikor elakad, és az égvilágon semmi szöveg nem jut az eszébe.

Ennek számomra pusztán szemlélőként is felejtethetetlen esete Nádasdi Károly és Palotás Gabi közös jelenete volt. Karcsinak nem ugrott be partnere színpadi neve, ezért sügva megkérdezte Gabitól, hogy is hívják őt. A remek színész tréfának vélte a dolgot és visszasúgta: „Hülye vagy? Gabi. Hát Palotás Gabi!” Szegény Karcsi vért izzadva,

Megtörtént, hogy olykor kinosan érezted magad a színpadon?

Igen, például az egyik beugrás közben. Mert ha hosszú siri csönd van, a beugró színész azt hiszi, ő packázta el a jelenetet. Egyszer Ferenczy Anna helyett én játszottam a Szélviharban. A színen vacsoraasztalnál ült a család, én elmondtam a szövegemet, utána hosszan szinte vágni lehetett a csöndet. Gondoltam, csakis én ronthattam el valamit, de a sűgő és a színpadon Botka Zsuzsa is intett, hogy nem énniattam honol aggályos csönd. Végül kiderült, hogy az apa szerepében Konrád József farkaséhesen addig meg sem mukkant, amíg meg nem ette a vacsorajelenet pörköltjét nokedlivel.

A MATESZ-ért rajongó közönség sohasem zajongott előadás közben?

Az többször is megtörtént, hogy valaki zacskóban odahozta az enni-valóját, mert bejövet a mezőről, ott-hon már nem volt ideje vacsorázni. De az Egy pohár víz című Shakespeare-darab közben egyszer előfordult az is, hogy a nézőtér jó fele szüntelenül tökmagozott. Abban a csöndben ez nemcsak idegesítő volt, hanem úgy hatott, mintha egerhad rácsált volna a nézőtérre. Elsőként Fazekas Imre vesztette el a türelmét. Elegánsan odafordult felém, és egy széles gesztussal a nézőtér felé intett: „Felséges királynóm, intézkednem kell, mert palotánkat megszállták az egerek! Hallja, hogyan csámcsognak?” A publikum észbe kapott, és felhagyott a tökmagozással.

Tréfába hajló ágyjelenetre emlékszel?

Már hogyan emlékeznek! Spiró György darabjában, a Házmestrisiratóban Bugár Gáspár játszotta a férjemet. Az előadás nyitóképében egymás mellett fekszünk a hitvesi ágyban. Csakhogy azon a bizonyos estén váratlanul és jókora robajjal

hogy Lengyel Ferenc ágyában az előző vendég után elfelejtettek ágyneműt cserélni. Feri leballagott a portáshoz, és a szobaasszonyt kereste. A portás szétártta a karját, és csak azt válaszolta: „A szobaasszony most nem ér rá. Lefeküdt, mert vendége van!” De említhetném Bátorkeszit is, ahol szintén az ötvenes évekre megfelelő körülmények között játszottunk. Öltözőnk egy raktárnak használt pince volt, ahol a koporsókat tárolták. Asztalok meg székek helyett azokon ültünk, öltöztünk, sminkeltünk. Ez sem volt messze az abszurdtól.

Mindezt talán úgy lehetett elviselni, hogy pályádnak bőven voltak jóleső mozzanatai. Sőt, talán túlsúlyban.

Valóban. Egy alkalommal hosszabb időt töltöttünk Tornalján, ahol magánszemélyeknél voltunk elszállásolva. A férjemmel olyan helyen laktunk, ahol a nagymama volt a családfő, a fia gazdálkodott, a menyé tanítónő volt. Óriási kertjük volt, lovak, tehének, disznók, egyszóval igazi gazdaság. Kemencében sült a kenyér, a lángos, a töltött káposzta is ott készült. Amikor két hét után elbúcsúztunk tőlük, nem fogadtak el egyetlen fillért sem. Azt mondták, ők ezt a szlovákiai magyar kultúráért teszik, ez az ő ajándékuk és hozzájárulásuk. Viszonzásképpen a következő vakációban az ő három fiuk közül kettő nálunk nyaralt Komáromban. Kilenc-tíz évesek voltak, megmutattuk nekik a hajógyárat, a hatalmas hajókat, a kikötői darukat, a Dunát és az azon átvívelő két hidat, a nemzetközi forgalmat lebonyolító vasútállomást, a belvárost, a Szigetet, egyszóval amit csak lehetett. A férjem azután vonaton hazakísérte őket, s útközben megkérdezte, Komáromban mi tetszett nekik a legjobban. A kisebbik fiúcska fölcsilanó szemmel rávágta: a puding!